

ДЬЫЛ КЭМИН ТӨӨ БИЛЭБИНИЙ?

Улахан уонна бэлэмнэнии бөлөх

Бытааччы: Үтүө күнүнэн күндү оҕолор, төрөппүттэр!

«Дьыл кэмин төһө билэбин?» диин көрдөөх, сүүрүүлээх-көтүүлээх конкурспутун саҕалыбыт. Бүгүнгү конкурска кыттыахтаах хамаандаларбытын дохсун ытыс тыаһынан көрсүн. Эниги иннигитигэр бэлэмнэнии бөлөх оҕолорун, төрөппүттэрин хамаандалара. Билигин көрсүн улахан бөлөх оҕолорун, төрөппүттэрин хамаандалара. Дьүүлүөр сүбэбэ киридилэр :

1. Елена Николаевна-председатель
2. Раиса Николаевна
3. Надежда Ивановна

1 Түһүмэх
Эбэрдэлээһини.

Хамаандалар дьыл кэмигэр сөп түбэхэр аат булунабыт уонна ырыа ыллыбыгыт.

2 Түһүмэх
Ыйдары төһө билэбиний?

Биир мүнүүтэ иһигэр ыйдар сахалыы ааттарын суруйабыт.

1. Январь – Тохсунньу
2. Февраль – Олунньу
3. Март - Кулун тутар
4. Апрель – Муус устар
5. Май – Ыам ыйа
6. Июнь – Бэс ыйа
7. Июль – От ыйа
8. Август – Атырдьах ыйа
9. Сентябрь – Балаҕан ыйа
10. Октябрь – Алтынньы
11. Ноябрь – Сэтинньи
12. Декабрь – Ахсынньы

3 түһүмэх
Харыйа

Кыһын да, сайын да уларыбат сонноох баар үһү (харыйа). Билигин харыйа туһунан ахсаан чабырҕабы ааҕарга куоталаһабыт. Бараргытыгар ааҕа-ааҕа барабыт, кэлэргитигэр сүүрэн кэлэбит. Ханнак хамаанда элбэх ахсаанна диэри тиэрдэр эбитий? Лабаалыын-лабыччалыын тон харыйа биир, икки, үс, түөрт, биэс, салгыы итинник ааҕан баран иһэбит.

4 түһүмэх.
Таабырыннар.

Хайа хамаанда элбэх таабырыны таайар эбитий? Эппиэтин биллигит да,
карточкабытын уунан иһэбит, ханыгыты олорор хамаанда очкота көбүрүүр.

1. Икки хайа, икки ардыгар кыһыл саһыл мөхсөр үһү. (Саас)
2. Илиитэ, атаҕа суох эрэри, ойууһут баар үһү. (Кыһын)
3. Таба буолбатах да сүүрэр, тыа буолбатах да куугунуур баар үһү. (Хаар)
4. Биир тиит 30 мутуктаах үһү. (Ый хонуга)
5. Ааҕан сиппэт аҕырыа тохтор үһү. (Ардах)
6. Иһиэрэрэ иһиллэр, бэйэтэ көстүбэт баар үһү. (Тыал)
7. Сытыы быһычча халлааны суруйар үһү. (Чабылҕан)
8. Халлаан үрдүгэр ханыл сылгы мөнөн эрэр үһү. (Этин)
9. Биир харыйа сэттэ лабаалаах, уон икки сэбирдэхтээх үһү. (Нэдиэлэ күннэрэ, ыйдар)
10. Сылга түөртэ уларыяр үөт баар үһү. (Дьыл кэмнэрэ)

5 түһүмэх

Ыллаа, ыллаа санныяр санаа

Ыллаа, ыллаа кэрэ куола

“В лесу родилась елочка” бу ырыаны бары билэбит, ол мелодиятынан хоһооннору
ыллыгыт.

6 түһүмэх

Ким түргэний?

Хамаандаларга биир мүнүүтэ иһигэр ыйытыы бэриллэр. Хайа хамаанда элбэх
ыйытыыга хоруйдуурун дьүүлүүр сүбэ бэлиэтэнэн иһин.

Маннайгы хамаанда:

1. Хаар хаһан ууларый? (Саас)
2. Айыыһыт ыйа хаһан буоларый? (Муус устарга)
3. Тобурах сайын түһэр дуо?
4. Былыргы сахаларга сыл ыйа ханнык ыйтан саҕаланарый? (Ыам ыйа)
5. Кыһынны ыйдары ааттатаалаан. (Ахсынны, тохсунньу, олунньу)
6. Күн сааскы тэннэһиитэ туох дэнэрий? (кыйдаһын)
7. Былыргы сахалар сылы ханнык кэмнэргэ арааралларый? Ол билингэ диэри кэһиллибэт сокуон быһыытынан сылдыар.
8. Дьыл уларыыты тугунан бэлиэтииллэрий? (Уотунан)
9. Ыс араҕас мутукчабыт
Ыһыллан, аллара түстэ
Хомуллубут ходуһаҕа
Хобдох тыалым хоһулайар.
Ханнык дьыл кэмэй? (Күһүн)
10. Таһырдыа, тымныыга, сөҕө көр!
Хаарынан дьизэ тугтар ол оҕо,
Тохтообот оонньуу, көр,
Дьон күөстүү оргуйар олоҕо. (Кыһын)
11. Чабыл күннээх сарсыарда
Чалбах ириэн иннинэ,
Чооруос үөрэн санарда,
Чубугуруу хамнанна. (Саас)
12. Сыһыы, толоон сирдэрбит
Ньаассын солко наскыйар!
Модун лабаа тииттэрбит

Мутукчата ньуоҕайда. (Сайын)

Иккис хамаанда:

1. Хаар хаһан түһэрий ? (Кыһын)
2. Сахаларга уон үһүс ый аата. (Тиргэ ыйа)
3. Ханнык ыйга Ыраастаны буоларый? (Ыам ыйа)
4. Күн күһүннү тэннэһиитин этин. (Тэйилгэ)
5. Ардах хаһан түһэрий?
6. Сааскы ыйдары ааттаталан (кулун тутар, муус устар, ыам ыйа).
7. Сахаларга Сана дьыл ханнык ыйтан саҕаланарый? (Ыам ыйа)
8. Ханнык ыйдар кэрискэ ахсаан ааттаммыттарый? (Алтынны – алтыс, сэттинны – сэттис, ахсынны – ахсыс, тохсуннуу - тохсус)
9. Үрүн көмүс күннэрдээх
Үтүө кэммит эргийдэ,
Аалай солко күөхтэрдээх
Айылҕабыт киэркэйдэ.
Дьыл ханнык кэмэй? (Сайын)
10. Тыалырда күнүн аайы
Түүн хаһыннаан бытарытта
Хаампыт суолун көрдөрүмээри
Хампа күөбү хардарытта. (Күһүн)
11. Соҕуруу диэкиттэн итии кэлиитэ
Айылҕа ийэбит сокуона.
Ол иһин күммүт бачча эрдэ
Ойон тахсар буолан истэҕэ. (Саас)
12. Маҕан таба саҕыннахтарын
Намылыччы кэтэннэр,
Логлоһон ахан турдахтарын
Тонору билбэт тииттэр. (Кыһын)

7 түһүмэх

Кырачаан уруһуйдууттар

Хамаандалартан биирдии оҕо манна тахсар. Харахтарын баайабыт, харандаас туттарабыт, кинилэргэ мин биир предмети этэбин, ону кинилэр уруһуйдуулар. Эһиги ону таайабыт. Ханнык дьыл кэмигэр баар буоларын этэбит.

8 түһүмэх

Ыһылыбыт буквалар

Бу кумаахыларга буквалар суруллубуттар, ону сааһылаан тыл таһаарабыт. Биир – биир буквалары түнэттин уонна сааһыланан тура охсуохтааххыт.

Билигин дьүүлүүр сүбэ түмүгү таһаарыар диэри музыкальнай нүөмэрдэри көрүн

1. Ырыа Күн уонна күөрэгэйдэр
2. Үнкүү Сибэккилэр
3. Хоһоону ааҕаллара улахан бөлөх оҕолоро
4. Музыкальнай остуоруйа Эбириэн куурусса
Манан биһиги конкурспут түмүктэнэр кэлэн кыттыбыккыт иһин махталбытын тиэрдэбит.